

Handläggare
Tanja van de Meulebrouck
Telefon: 08-508 33 844

Till
Utbildningsnämnden
2021-10-14

Handlingsplan för klimatanpassning

Remiss från kommunstyrelsen, dnr KS 2020/1033

Förvaltningens förslag till beslut

Utbildningsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Lee Orberson
Tf utbildningsdirektör

Malin Eriksson
Avdelningschef

Sammanfattning

Utbildningsnämnden har fått förslag till handlingsplan för klimatanpassning på remiss från kommunstyrelsen. Handlingsplanen utgår från Stockholms stads miljöprogram och syftar till att stärka stadens arbete med miljöprogrammets mål om ett klimatanpassat Stockholm. Planen fokuserar främst på två prioriterade områden: att hantera effekter av skyfall och värmebölja.

Utbildningsförvaltningen ställer sig i huvudsak positiv till förslaget, men anser att vissa perspektiv kan stärkas. Förvaltningen anser också att förslaget brister i sin kostnadsanalys då åtgärderna riskerar att leda till ökade kostnader i form av ökade lokalhyror. Förvaltningen ser positivt på att handlingsplanen poängterar vikten av att arbeta proaktivt för att förebygga effekter av climateffekter. Förvaltningen instämmer i det som står i handlingsplanen gällande skolgårdars möjligheter att mildra effekter av både skyfall och värmeböljor. Dock vill förvaltningen poängtera att det kräver förutsättningar som sätts av staden i tidiga skeden, där tillräckligt stora ytor är det mest avgörande.

Utbildningsförvaltningen föreslår att utbildningsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Bakgrund/Ärendet

Utbildningsnämnden har fått förslaget till handlingsplan för klimatanpassning på remiss från kommunstyrelsen.

Handlingsplanen utgår från Stockholms stads miljöprogram och syftar till att stärka stadens arbete med miljöprogrammets mål om ett klimatanpassat Stockholm. Miljöprogrammet – och därmed i förlängningen även klimathandlingsplanen – knyter också an till de globala hållbarhetsmålen inom Agenda 2030.

Miljöprogrammets mål om klimatanpassning omfattar två etappmål.

- Stärkt förmåga att hantera effekter av skyfall.
- Stärkt förmåga att hantera effekter av värmebölja.

Miljöprogrammet anger också att arbetet ska fokusera på följande.

- Minimera risken för människors liv och hälsa.
- Förhindra allvarliga störningar av samhällsviktig verksamhet och verksamhet som är viktig för stadens funktionalitet.
- Minska risken för allvarliga materiella skador och allvarlig påverkan på miljön.

Klimathandlingsplanen utgår från dessa förutsättningar och innehåller, utöver ett övergripande kapitel om klimatanpassning, två tematiska kapitel om skyfall respektive värmeböljor. Planen beskriver bland annat övergripande och områdesspecifika förutsättningar för klimatarbetet, stadens rättsliga skyldigheter och angränsande styrdokument. I de områdesspecifika kapitlen anges en ambitionsnivå för arbetet samt ett antal specifika aktiviteter med ansvariga nämnder och bolag.

Klimathandlingsplanen är tänkt som ett långsiktigt stöd i det stadsövergripande arbetet, avseende såväl fysisk planering och byggande som åtgärder i befintlig miljö och anpassning av verksamheter för att identifiera och avhjälpa risker. Planen betonar också behovet av en initial kunskapsuppbyggnad, eftersom klimatanpassning är ett relativt nytt område. Planens implementering, genomförande och uppföljning ska ske inom den ordinarie verksamheten och åtgärder finansieras inom ramen för det ordinarie budgetarbetet.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för ekonomi och styrning i samverkan med grundskoleavdelningen och gymnasieavdelningen.

Ärendet kommer att behandlas i samverkan med de fackliga organisationerna den 5 oktober 2021. Funktionshinderrådet kommer att få möjlighet att behandla ärendet vid sammanträdet den 6 oktober 2021.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Utbildningsförvaltningen ställer sig i huvudsak positiv till förslaget och välkomnar att det tas fram en klimathandlingsplan inom staden. Det är positivt att handlingsplanen både fokuserar på en kunskapsuppbyggnad och mer konkreta handlingsplaner och åtgärder. Det är även positivt att arbete som rör organisation och planering finns med, så som att skapa ny eller utveckla redan befintlig samverkan inom staden.

Utbildningsförvaltningen välkomnar också att klimathandlingsplanen poängterar att åtgärder bör ske redan tidigt i stadsutvecklingsprocessen och att dessa ska tas fram med ett stadsövergripande perspektiv. Vid nybyggnation av skolor sätts de viktigaste förutsättningarna redan i tidigt skede. Utbildningsförvaltningen har ett begränsat inflytande i dessa skeden, men påverkas av effekterna när skolan väl flyttar in.

I handlingsplanen anges att åtgärderna ska genomföras inom befintlig verksamhetsplanering och budget. Utbildningsnämnden kan hamna i situationer där skollokaler behöver anpassas för att hantera värmeböljor. Detta kan leda till ökade kostnader för utbildningsnämnden för eventuell evakuering eller för verksamhetsanpassningar under tiden åtgärder genomförs i skolbyggnaden. Med hänsyn till detta scenario är utbildningsförvaltningen mån om att staden tar ett helhetsansvar över eventuella kostnadsökningar och att skolfastigheter ingår i en större översyn där åtgärder planeras utifrån i vilket skede och var investeringar tros ge störst effekt.

Nedan presenterar förvaltningen sina synpunkter inom områdena skyfall och värmebölja relaterat till de olika aktiviteterna som utbildningsförvaltningen direkt eller indirekt berörs av.

Skyfall

Aktivitet 5: Fortsätta arbetet med klimatanpassning av det egna fastighetsbeståndet

Utbildningsförvaltningen anser att åtgärden är viktig för att undvika effekter av skyfall som kan påverka skolverksamheten. Översvämning av fastigheter och skolgårdar skulle innebära en risk för att skolor temporärt inte kan bedriva sin verksamhet. I värsta fall skulle situationen leda till evakuering av skolan, vilket kräver planering och innebär merkostnader.

Utbildningsförvaltningen berörs ekonomiskt av åtgärden. I det samverkansavtal som reglerar gränsdragningar mellan SISAB och utbildningsnämnden finns inte denna typ av kostnad specificerad. Utifrån dagens avtal kommer kostnader för klimatåtgärder falla på utbildningsnämnden, om de räknas som verksamhetsanpassningar. Kostnaden skulle tas ut i form av ökade hyror. Det är därför angeläget att lösa finansieringen på annat sätt än genom elevantalsschablonen.

Åtgärden behöver också adressera skolfastigheter där SISAB inte är fastighetsägare, så att dessa skolor ges samma förutsättningar.

Aktivitet 9: Rutin för nyttjande av olika typer av ytor för skyfallsåtgärder

Utbildningsförvaltningen ser åtgärdens genomförbarhet som beroende av aktuell skolgårds totala yta och övriga planförutsättningar, så som topografi. Elever har ett stort behov av lek och rekreation på sin skolgård, vilket även är lagstadgat i barnkonventionen artikel 31 där barnens rätt till fritid, lek och utveckling anges. Det är redan i dagsläget svårt att få till stånd tillräckligt stora skolgårdsytor i staden. Åtgärden bör planeras på gårdar med rätt förutsättningar så att barnens rätt till lek och utveckling inte hindras.

Aktivitet 13: Samordning av skyfallsarbete mellan stadens fastighetsägare

Åtgärden lyfter bland annat att det ska tas fram en utredning kring vilka finansieringsmodeller som behöver finnas inom staden för att uppnå synergieffekter i åtgärdsarbetet mellan stadens nämnder och fastighetsbolagen. Utbildningsförvaltningen välkomnar initiativet och bekräftar vikten av att staden löser frågor som kan uppstå mellan nämnd och bolag.

Värmebölja

Aktivitet 1: Utreda principer för stadens hantering av värmebölja

Inom ramen för denna aktivitet föreslås en utredning för att ta fram principer för hur värmebölja ska hanteras. Ett liknande arbete har redan gjorts för skyfall och arbetet föreslås vara ett verksamhetsövergripande samarbete där samtliga berörda nämnder och bolag bidrar med sin kunskap och erfarenhet. Utbildningsförvaltningen bidrar gärna med sin kunskap och erfarenhet och tror att många åtgärder tjänar på att lösas på ett mer stadsövergripande plan, exempelvis grönyteplanering. Arbetet skulle eventuellt även kunna leda till nya samverkansformer.

Aktivitet 3: Ha en planering för verksamhetsanpassning vid värmebölja

Utbildningsförvaltningen ser möjligheter med verksamhetsanpassningar och tror att det finns goda möjligheter att omlokalisera verksamheten på flera skolor inom den egna fastigheten. Dock bör det göras en inventering av hela beståndet då stadens skolbyggnader har så pass olika förutsättningar, inte minst utifrån tekniska aspekter som ventilation och tomtens lokalisering. Även utemiljön bör ingå i en sådan inventering och analyseras utifrån sina olika förutsättningar.

Det kommer vara svårare att lösa i lokaler som används av gymnasiesärskolans individuella program eller i andra specialanpassade lokaler som är i behov av liftar och tillgänglighetsanpassningar. Här skulle särskilda investeringsmedel krävas.

Aktivitet 4: Uppnå förmåga att inkludera och hantera effekter av värmebölja i stadsutvecklingsprocessen

Utbildningsförvaltningen välkomnar att handlingsplanen presenterar aktuell kunskap om vad som utgör en klimatmedveten planering. Det är positivt om konkreta planeringsåtgärder, som att anlägga skuggande miljöer med hjälp av grönska, blir prioriterade redan i planskedet.

Många skolor planeras att byggas under kommande år, vilket innebär att staden har möjlighet att redan i planeringsskedet anpassa utformningen för att mildra effekterna av värmeböljor. Såväl skolans lokalisering i staden, tomtens storlek och möjlig placering och utformning av själva skolbyggnaden påverkar möjligheterna att hantera effekterna av värmeböljor.

Utbildningsförvaltningen har påbörjat ett arbete med att främja grönska på skolgårdar i både ny- och ombyggnation. Redan i tidigt skede sätts förutsättningarna för möjligheten att anlägga och bevara grönska på skolgårdar. Dels krävs en relativt stor skolgårdsyta, dels är det stor skillnad om det finns bevarad naturmark eller ej. Skolgårdars grönska behöver tåla ett högt slitage på grund av den verksamhet som bedrivs. Är ytorna för små blir kostnaderna för skötsel höga, då slitaget är så pass stort. Likaså kan ytor för grönska, så som planteringar, hamna i konflikt med skolans övriga behov av lek- och idrottsytor.

Utbildningsförvaltningen ställer sig positiva till att handlingsplanen poängterar vikten av samverkan kring frågor som rör grönyteplanering och ekosystemtjänster. Stadens skolgårdar kan bidra till ekosystemtjänster om rätt förutsättningar skapas. Detta kräver dock investeringar och nya former för samverkan, från tidiga skeden med exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden till förvaltning och skötsel med SISAB och stadsdelsnämnder. Förvaltningen saknar dock en skrivelse kring hur privata fastighetsvärdar ska ingå i planeringen.

Aktivitet 9: Handlingsplaner för att förbättra byggnaders förutsättningar att stå emot värme och den omgivande miljön

Utbildningsförvaltningen instämmer i att handlingsplaner som beskrivs i aktivitet 9 behöver tas fram för att komma vidare i klimatarbetet. Handlingsplanen för skolfastigheter behöver vara tillräckligt konkret för att ge effekt, såväl ur tekniska och ekonomiska aspekter som utifrån aspekter som rör planering och organisation.

Konsekvenser för barn och barnets rättigheter samt jämställdhetsanalys

Då ärendet är ett svar på en remiss från kommunstyrelsen gör förvaltningen ingen egen analys av ärendets konsekvenser för jämställdhet eller för barn och barns rättigheter. Förvaltningen förutsätter att en sådan analys vid behov görs i den fortsatta hanteringen av ärendet.

Förslag till beslut

Utbildningsförvaltningen föreslår att utbildningsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Bilaga

Handlingsplan för klimatanpassning 2021–2024